

הפעם – 2.1.2015 – נפגשנו 37 איש בשמרת לסיור שהתבשל זמן רב ורקחו אותו – יואב לרר, מאיר אטינגר, ורועי אזולאי, ואבי אורן שלא נכח בסיור אבל עזר רבות. אליהם הצטרף כוח חדש – עמיחי גבע משמרת, שנמצא בסיום קורס מורי דרך. למרות איומי הגשם, הוא לא העיב על הסיור.

שמרת הוקמה בתוך מלחמת העצמאות אחרי מבצע בן עמי, עוד במאי 1948 (28.5.48). המייסדים הם חברי שלושה גרעינים של 'השומר הצעיר': היוצרים' מרומניה, 'היוצר' מהונגריה ו'לוחמי המחתרת' מצ'כוסלובקיה. המייסדים רובם ניצולי שואה שעלו ארצה כמעפילים, חלקם שהו במחנות המעצר בקפריסין. שלושת הגרעינים התאחדו בארץ במחנה ליד רמת יוחנן וקיבלו הכשרה בקיבוצים דליה, דן, מעברות, גן שמואל, כפר-מסריק והעוגן. חברי הגרעין המאוחד נלחמו באזור במלחמת העצמאות. עם שחרור הדרך לגליל המערבי הם נקראו להתיישב בתחנת הניסיונות החקלאית המנדטורית, הממוקמת צפונית לעכו. שם הוקם הקיבוץ ב-28 במאי 1948, ראשון היישובים שקמו אחרי קום המדינה. בשנת 1950 הועברה תחנת הניסיונות למשרד החקלאות והקיבוץ עבר שני ק"מ צפונה למיקומו הנוכחי. במהלך השנים הצטרפו לקיבוץ גרעינים של התנועה מארגנטינה ואורוגוואי, מצפון אמריקה ומישראל ובוגרי חברות נוער שהתחנכו במקום. בתחילה נקרא הקיבוץ 'היוצרים' על שם המייסדים. לאחר מכן נקרא על שם שמרת, בנו של אשר, שנחלתו הייתה באזור, וכן על שם תנועת 'השומר הצעיר'. אנשי שלושת הגרעינים המייסדים הם כולם ניצולי שואה. לכן נושא השואה הוא אבן דרך מרכזית בהווייה הקיבוצית בשמרת לאורך כל חיי הישוב (ראו בהמשך).

אבל אנשי שמרת הם אינם הראשונים להתיישב במקום ובסביבתו. קדם להם המנחת שנמצא כאן עוד מימי מלחמת העולם הראשונה (גרמני). קדמו להם הטמפלרים – "משק שטול" (ראו בהמשך) ואנשי "פדויים" -- כמה עשרות יוצאי שואה שהתיישבו בבתי הגרמנים, התמודדו עם קשיי המחיה במקום, ולימים ירדו מערבה והקימו את בוסתן הגליל, יחד עם קבוצה נוספת של כמה משפחות שיצאו מבית יוסף, ועוד כמה משפחות שהשתכנו בבתיים בסביבה. -- הסביבה הייתה "בוסתן" אמיתי, מטעי זיתים, פרדסים עצי פרי למיניהם, גינת פרחים מרהיבה, ברושים ועצי נוי אחרים, ולכן הוחלט לקרוא למקום "בוסתן הגליל". ולפי מידע שאסף אריאל הדרי, לאחריהם שהו בבתי הגרמנים גם משפחות ערביות.

התחלנו את הסיור דווקא מחוץ לשמרת, במנחת מאחורי בסיס "סנט ג'ין". את רעש המנועים של רכבי השטח שלא הפסיקו להפריע ניסינו, בסלחנות, לראות כאווירת רקע אותנטית כשדיברנו על מטוסי שנות ה-30-40 שהמריאו משם...

מנחת סנט ג'ין - שדה התעופה היה קיים כבר במלחמת העולם הראשונה. גרמנים תפעלו אותו. במלחמת העולם השנייה היו כאן 4 טייסות בריטיות וגם טייסים צרפתים (של צרפת החופשית). מטוסים שהמריאו מכאן השתתפו בקרבות באירופה, עד איטליה. כנראה היה כאן גם מחנה שבויים. בין היתר נמצא גם אבזם צבאי גרמני בו רואים תרנגול אווז צלב קרס בטפרי – זהו סמל הארמיה השמינית מסיציליה.

בשנים 1949-1951 היה כאן קורס טיס ראשון של חיל האוויר, עוד לפני סירקין. חיל האוויר החל את דרכו בצ'כיה ובארה"ב. שם היו קורסים מוקדמים לזה שהיה כאן, שמוספרו בדיעבד כמינוס 1 ומינוס 2.

(מתוך אוסף תמונות של אנדריאס מאייר).

מנחם שני הוסיף שבבית גורדון בדגניה יש תערוכה עם תיעוד מצולם מקורס טיסה בעמק הירדן שקדם לזה שפה. קורס אזרחי של חברת "אורון" בו השתתפו 3 טייסים בהם יצחק נול חבר דגניה. זאת הבדיל מהקורסים של התעופה הביטחונית עליהם מדובר כאן.

ליד מסלול ההמראה היה גם מגדל פיקוח, שנעלם עם הזמן. היו גם האנגרים חלקם תת קרקעיים. משהו מהם עוד נשאר.

בקיץ 1967 אחרי מלחמת ששת הימים הביאו לכאן את התחמושת שנתפסה ברמת הגולן. בשריפת קוצים, בסדרת פיצוצי ענק ב- 1.7.1967 הכול התרומם לאוויר. אברהם סיפר שעד אפק היו נפילות בעקבות הפיצוצים.

היום יש יזמות חדשה ששכרה בינתיים שטח בקיבוץ – "הצנחניה", מועדון ובית ספר לצניחה. הם משתמשים בזכויות האוויר שיש במקום. בינתיים ההמראות והנחיתות הם בחיפה. בעתיד אולי יהיו מכאן.

ממש בעונה זאת יש בקרבת המנחת ריכוזים של נרקיסים פורחים. להזכירכם באביב (מרץ - אפריל) יש פה ריכוז פריחה של סייפנים.

ועוד נוסף כאן תיעוד של סיפורים אישיים של טייסים ישראלים שלמדו כאן בסנט ג'ין:

רשיון טיס ב-16 שעות - אל"ם צחי יבנה

צחי יבנה היה מראשוני טייסי חיל-האוויר. "התגייסתי ב-1943 לגדודי הפלמ"ח ושנה לאחר הגיוס, נודע לי במקרה מחבר על קורס-דאייה בו הפלמ"ח מתחיל למיין חיילים לתחום הטיסה. הקורס התקיים ב"גבעת המורה" וכלל גלישה על דאונים. טיפסנו על סולם לדאון, שזה מין עפיפון עם כנפיים, כשארבעה חברה מכל צד מושכים אותך בעזרת רצועה ומשלחים אותך לאוויר כמו רוגטקה. הטייס שיושב בפנים צריך לייצב את המטוס בעזרת סטיק ידני ולהחזיק אותו באוויר במשך כמה דקות. באותה התקופה, שימשו הדאונים כמעין סימולאטור פרימיטיבי, שהיה סינון ראשוני ונתן אינדיקציה לגבי יכולות מוטוריות.

באותם ימים היו טייסי הפלמ"ח נשלחים לעבור קורס-טיס אזרחי במסגרת חברת "אווירון", חברה אזרחית שהרישיון שהעניקה הוכר כמנדטורי. הוכשרנו בשדה עפר קטנטן באזור רמלה, על טיילור קראפטים, (מטוסים שניתן למצוא היום רק במוזיאון).

"המדריך האישי שלי, שליווה אותי גם במהלך קורס-הדאייה, היה ארנסט רפפורט ז"ל. זה היה בחור יהודי גרמני שהיה שופט בגרמניה ועבר את ההכשרה שלו במסגרת הצבא הגרמני בתקופת מלחמת-העולם הראשונה.

את רישיון הטיס הוצאתי לאחר 16 שעות טיסה בלבד ומיד יצאתי לבצע כל מיני מבצעים במסגרת הפלמ"ח. צילומי כפרים בהסוואה של טיסות ניווט, הייתי שותף לפיצוץ הגשרים לאחר ה'שבת השחורה' ולטיסות רבות שנועדו לאסוף מידע שהיה נחוץ לנו בהן צברתי 42 שעות. עם הקמת המדינה, הפך שירות-האוויר לחיל-האוויר. אנחנו, הטייסים הפלמ"חניקים, עמדנו בפני בעיה. הבנו שאנחנו חייבים להתקדם בהכשרת הטיסה שלנו, כי זו לא כללה טיסות קרב או תובלה. דרשנו לעבור קורס הכשרה לטיסה צבאית, רצינו להתמקצע בטיסות קרב או תובלה. ולכן, באוגוסט 1948 נשלחנו לצ'כוסלובקיה כדי לעבור קורס-טיס של חיל-האוויר הצ'כוסלובקי. טסנו עם המדריכים הצ'כוסלובקים לבשנו את המדים הצבאיים שלהם - אבל רק בתוך הבסיס. **לאחר ארבעה חודשים בצ'כוסלובקיה חזרנו ארצה, ועשו לנו במיוחד קורס-טיסה מתקדמת בצפון הארץ בשדה סן-ג'ין. הוגדרנו כבר כקורס-טיס מספר 1, משום שטייסים שיצאו עוד לפנינו הוגדרו כקורס הטיסה הראשון. אני חושב שכל אדם צריך לדעת לרכב על אופניים, לשחות, לנהוג במכונית ולטוס, כי זה פשוט כיף! ומימי קורס-הטיס שלי יצרתי לי קשרים טובים לכל החיים, חברים טובים מהטיסות ומהטיסת שעדיין נפגשים וזו חברות עמוקה מאוד.**

בצ'כוסלובקיה טסים הפוך - סא"ל אלי פיינגרש (אייל)

אלי אייל גם הוא מראשוני טייסי חיל-האוויר. "אחרי שנתיים של שירות חובה בפלמ"ח, הוצע לאלו שהיו מיועדים להשתחרר מקצוע צבאי נוסף כדי לפתות אותם להישאר. בין היתר הוצע מקצוע הדאייה שהיה מקצוע חדש. אני, שבתור ילד בחו"ל ראיתי המון מטוסים ומנוע ומהירות תמיד קסמו לי באופן טבעי, נענית להצעה ויצאתי לקורס.

ביצעתי שני קורסים של גלישה בדאונים בשלוש דרגות קושי שונות, כאשר הקורס השלישי, הקשה מכולם, היה טיסת יחיד בדאון, טיסה שמטרתה לסנן מי יתקדם וימשיך לטיסה מנועית. בתחילת 1947 החל שיתוף פעולה של ה"הגנה" והפלמ"ח כהתאגדות משותפת ו'שירות האוויר' הוקם רשמית. המחלקה שלי, שכללה 30 חברה בעלי רישיונות טיסה מנדטוריים, השתתפה בטיסות מבצעיות

ולי יצא להיות במבצעים מסוכנים מאוד, כמו צילומי כפרים שונים. זו הייתה סנסציה של ממש. השתמשנו במצלמות 'לייקה' רגילות. היינו מצלמים מהאוויר ובעזרת הצילומים מכינים תיקי מטרות. בקיץ 1948, באמצע מלחמת העצמאות, יצאנו להשלמות לימודי הטיסה בבית-הספר לטיסה של חיל-האוויר הצ'כוסלובקי, לעבור הכשרה בטיסה צבאית. היות והמטוס לאימון הראשוני היה בעל מנוע מיוחד, מהדור הישן, הוא איפשר לנו לטוס במצב הפוך ולבצע אווירובטיקה הפוכה. אנחנו הישראלים כל-כך התלהבנו מזה, שהיינו טסים הקפות שלמות כש'אנחנו על הגב'. הצ'כוסלובקים היו נבהלים מההפגנתיות שלנו בטיסות האלו, ותמיד אמרו 'תראו את הישראלים המשוגעים האלו'. **סיימנו את הקורס, חזרנו לארץ והתחלנו ללמוד בבסיס סן-ג'ין בצפון הארץ.** המדריכים שלנו, טייסי מח"ל אמריקאים מבוגרים, שוכנו בנהריה והיה להם כל-כך טוב בבית שהם בכלל לא רצו לצאת ממנו. כל יום מחדש היינו מתארגנים לצאת לטיסה והם היו פוטרם אותנו בטענות ש'יש מעט מדי עננים', או ש'הרוח לא מספקת לטיסה'. בסופו של דבר החלטנו לתפוס יוזמה, וסיפרנו לעזר ויצמן ז"ל על מה שקורה. הוא דאג לרכז ולארגן מחדש את הקורס והעביר אותנו לבסיס תל-נוף, שם היינו עד לסוף קורס מספר מינוס אחד. מסדר הכנפיים שלי באפריל 1949 היה המסדר הראשון מסוגו שנפתח לקהל הרחב. כל המרכיבים שנכללים עד היום בטקס כמו תרגילי סדר, מפגן אווירי (אמנם של מטוס אחד, אבל זו הייתה רק ההתחלה...), הענקת הכנפיים, בני המשפחה הנוכחים, ארוחה חגיגית ותזמורת. עד יום אני זוכר את ההתרגשות האדירה ואת ההקלה שסוף-סוף סיימנו."

371 (<http://cld.bz/bookdata/zc7bZa/basic-html/page371.html>) אנציקלופדיה יפעת עמוד 371

סיימנו במנחת ומיהרנו אל תוך הקיבוץ למחלבת אלטו.

אלטו – זהו מיזם משפחתי של יונת ואריאל מזן, אריאל הוא הגבן. מחלבת בוטיק משפחתית המבוססת על חלב עיזים בלבד. (אלטו = גבוה בספרדית. הם מכוונים גבוה באיכויות).

טלפונים: 04-9654802, 0545614644, 0545213121.

ישבנו ליד שולחנות, שמענו הרצאה מרתקת מיונת, טעמנו מתוצרת המחלבה וגם קנינו ממנה.

בעבר, קיבוצים עם רפתות חלב, החזיקו חדרי חלב לעודפים – תוצרת אוטרקית – אותה היו מניידים לחדר האוכל ולמרכול. בתחילת שנות האלפיים הופרט הקיבוץ וחדר האוכל נסגר. במקביל הייתה גם רפורמה בתחום החלב והרפת של שמרת אוחדה עם רגבה וכברי ונדדה לרגבה. אריאל נשאר בלי לקוחות ובלי חומר גלם. בשנת 2006 החליטה המשפחה על יוזמה פרטית. בהתחלה מקום קטן עם חדר יצור ומעדנייה. כבר בהתחלה החליטו על חלב עיזים שהוא מתאים למחלבת בוטיק וגם הייתה התאמה אידאולוגית, שכן המשפחה צמחונית, וחלב עיזים בריא יותר מחלב פרה. אריאל ושקד הבת הבכורה התחילו את העבודה במחלבה. תוך כדי העשייה נבנה גם הקונצפט של יצור, הסעדה ומכירה תחת קורת גג אחת. המבנה הנוכחי מכיל את כל האלמנטים האלו והוא בשימוש המחלבה משנת 2012.

הם עובדים מול סוכנים ומול מורי דרך. יש כמה אופציות ואפשר להתאים ללקוחות. ארוחת בוקר. הרצאה, רק הרצאה בלי אוכל.

מקור החלב – יונת אומרת: "אנחנו גבנים לא נוקדים" – מקבלים חלב מדירי עיזים. כמויות החלב משתנות במהלך השנה, שכן, העז בניגוד לפרה עושה מחזור שנתי קרוב יותר לטבע. לכן, כמויות החלב הגדולות הן באביב בהתאמה לעיבור, בחורף העיזים יבשות כמעט לגמרי. מהחלב של החורף מכינים גבינות רכות ויוגורט, ומעודפי החלב של האביב מכינים גבינות קשות וגבינות עובש לכל השנה.

תהליכי גיבון - החלב מגיע למחלבה, עובר פיסטור (לפי חוק) 74-75 מעלות, למשך 16 שניות, כדי לחסל חיידקים. חלב הוא חומר אורגני שמתקלקל מהר. הרכיב שמתקלקל הוא הסוכר / לקטוז. החומציות של החלב היא 6.9. כדי לשמור על החלב צריך להוריד PH. מוסיפים מחמצת – חיידקים (כן אחרי שמחסלים את החיידקים מוסיפים חיידקים אחרים) שמפרקים את הלקטוז, תהליך של 6-9 שעות. כאן מופרשת חומצה לקטית ויש הארכה של חיי המדף של החלב. זהו תהליך לקטי. בתהליך הזה יש גם הקרשה – אפשרות לחלבונים להיצמד אחד לשני. כל זה נכון למוצרים הרכים, לבן ודומיו. כדי לקבל גבינה קשה צריך להוציא את הנוזלים, את זה עושים בעזרת הוספת אנזים מקריש. נוצר גבן. הטיפול בגבן הוא מורכב. יש כאן ניואנסים של שניות, שקובעות את קשיות הגבינה. בשלב הבא כובשים את הגבינה כל אחת לפי סוגה. אחר כך יש עיבוד וטיפול בגבינה. לאחרונה התחילו לעשות גבינות קשות שמחייבות יישון. גבינות קשות עוברים תהליך במי תמלחת – המלח תפקידו מעבר לטעם ולא למנט השימור, הוא השוואת ריכוזים, ייצוק הגבינה.

"גבן הוא מנצח בגן חיות" – הורגים חיידקים, מוסיפים חיידקים, מוסיפים עובש ואנזימים. -- בחלב יש 88% מים + 12% של חומר יבש. הגבן עובד רק על מרכיבי השומן והחלבון שמהווים רק 7% מהחלב.

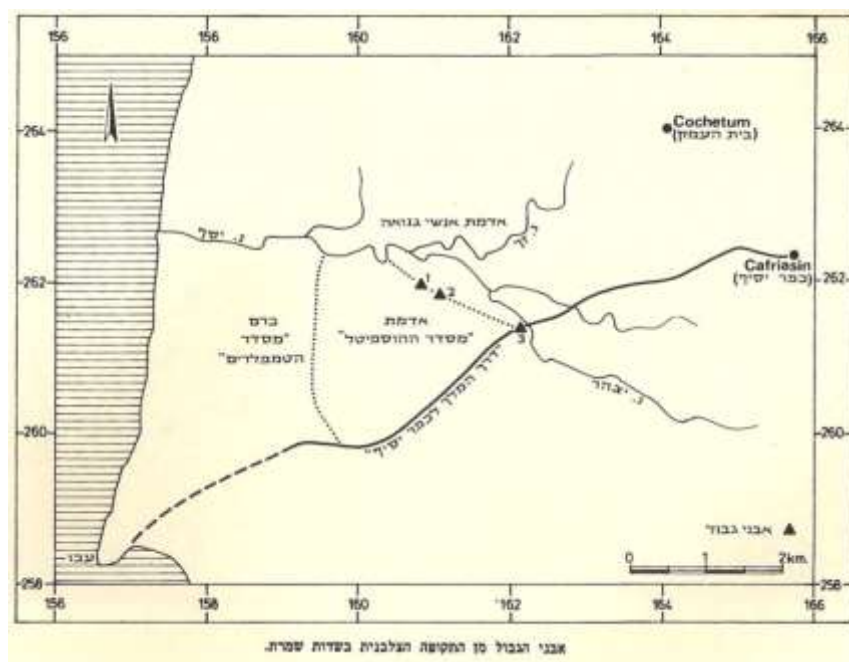
גבינות עם חורים, מאיפה באים החורים? החורים נוצרים על ידי חיידקים שפולטים גז. צ'דר – גבינה אנגלית – עושים מגבן יבש. גבינות בשלות – ברי, קממבר, סנט מור – אופייני להן עובש וטבעת הבשלה. אחרי הפיסטור מוסיפים מחמצת ואנזים. בתהליך הגיבון זורעים פנציליניום קנדידום. התהליך צריך לחות, חמצן וטמפרטורה של 10 מעלות – כמו במערה. נוצרות תפרחות קטנות. הופכים את הגבינה כמה פעמים כדי לקבל כיסוי מלא. תהליך של שבועיים. אחרי שבועיים הגבינה מוכנה – רכה ומסריחה. אחרי 45-60 נזרקת. הטעם משתנה לאורך כל חיי הגבינה.

גבינה כחולה – רוקפור. זהו עובש אחר, אלים – פנציליניום רוקפורטי. הנבגים מאלחים את המחלבה. לכן מייצרים אותה ביום נפרד, ביצור נפרד ובחדר נפרד מגבינות אחרות. שבוע אחרי הזריעה עושים חורים עם מסרגה כדי שיכנס חמצן. כך מתפתחים העורקים הכחולים.

מה בין חלב פרה לחלב עז? – שרשרת החלבון בחלב פרה היא ארוכה וקשה לעיכול. בחלב עיזים היא קצרה יותר. גם מולקולת השומן בחלב עיזים קטנה יותר ופחות צפופה. אלו הם שני פרמטרים שמאד מקלים על העיקול.

סובב חדר האוכל – פעם היה פה "צריף גרמני" (ראו סיור אדריכלות בבית העמק). כמובן שכאן בשמרת לא קראו לו גרמני בגלל הרגישות של יוצאי ושוורדי השואה. אח"כ הוסיפו לו גם חלק נוסף חדש יותר.

על הדשא שליד צריף חדר האוכל היו מקרינים סרטים. קיר אומנותי בכניסה הראשית לחדר האוכל הוא פרי ידיה של מרים זמיר. ממערב לחדר האוכל יש מבנה קטן, גם הוא טמפלרי, אומרים ששימש כבית הכנסת הראשון של אנשי בוסתן. מדרום לחדר האוכל יש שעון שמש (בצל העצים), מסביבו פסיפס שכל קטע שלו נעשה בידי משפחה אחרת לחג השלושים. בגינה שליד השעון מונחת אבן עתיקה ועליה חרוטה חלק ממילה – גנואה.

ב"קדמוניות הגליל המערבי" קובץ המאמרים שערך משה ידעיה (הוצאת משרד הבטחון 1986), יש מאמר של רפי פרנקל – "שלוש אבני גבול מן התקופה הצלבנית משדות קיבוץ שמרת", עמודים 331-334. האבן הנמצאת בשמרת היא אחת משלוש, אבן גבול של הקומונה הגנואזית אל מול אדמות ההוספיטלרים. (עד 1948 האדמות היו שייכות לכפר כוויכאת). מאוחר יותר נמכרו האדמות לטמפלרים. יש תעודות צלבניות שכותבות על סימון כזה. יש כאן דוגמא יפה לארכיאולוגיה שמתיישבת במדויק על היסטוריה כתובה. אחת האבנים הייתה גדולה יותר. לפי דברי יואב לרר היא נסעה לתערוכה באיטליה, חזרה לארץ ולא הגיעה לכאן, אולי היא שוכבת במחסנים בבית שמש. מאמר נוסף של חברנו ממעיליה – רביע חמיסה – מתאר את השתלשלות השטחים הצלבניים באזור, וגם שם מוזכרות אבני הגבול האלה. את האבנים מצא צבי לאופר.

נפחית שי - שי וקנין, חרש ברזל, איש נהריה, שכר כאן את הלול והקים ביוזמה פרטית את הסדנא.
טלפון: 0547704001.

בשמרת אחרי השינוי הפך הצד המשקי לאוסף של יזמויות ולעסקים קטנים. כך הפכה הרפת למכון לדיאליזה. מכון החליבה הפך למסעדה גרוזינית. את אלטו כבר ביקרנו (במבנה שהיה המטבח) וגם את ה"צנחיה" כבר הזכרנו - רובם עסקים של אנשים שבאים מבחוץ, ומשכירים כאן את המקום.

נחזור לשי - הוא למד אצל אורי חופי בעין שמר. נמצא איתו שותפו - שלמה - שעובד איתו יומיים בשבוע. בעזרתו זכינו גם לראות קצת איך עובדים בברזל. אפשר להביא קבוצות בתיאום מראש. פעם בחודש יש כאן מפגש של רכבי אספנות. סימן ההיכר של הסדנה הוא אוטובוס ישן ולבן המוצב בכניסה לסדנה ועליו הכיתוב: Make yours dream a reality. האוטובוס משמש כבית קפה. כל הפירזולים בפנים הם של שי. באוטובוס גם מוצגת תערוכה מעבודותיו - כלומר גם גלריה וגם בית קפה. פעם היו בשמרת קייטנות של אגד. האוטובוס נשאר מיותר, זרוק בצד. שי רכש אותו מאגד.

בית הקברות - כאן נכנס לתמונה עמיחי גבע. התאספנו ליד האנדרטה לזכר השואה. ליתר דיוק: אנדרטה לזכר אמהות ואבות אחיות ואחים שנספו בשואה. משפחות החברים שאין להם קבר מונצחים כאן. שמות המשפחה של החברים לפני שעברתו את השמות כאן בארץ. האנדרטה היא יצירה של מרים זמיר (שראינו את יצירתה בקיר הכניסה לחדר האוכל). היא נבחרה מתוך כמה הצעות, כיוון שהייתה יותר אבסטרקטית מהאחרים. היא מזכירה קרימטוריום ו-6 אבנים לזכר ששת המליונים. הוקמה לפני 25 שנה.

הוותיקים באו מסלובקיה, רומניה והונגריה. הרוב מסלובקיה. הייחוד של שמרת הוא שכל השכבה הוותיקה הם ניצולי שואה. זו גם הסיבה לכך שבסוכנות לא רצו שהם יבנו קיבוץ משלהם, שם העדיפו אותם כהשלמות לישובים קיימים. הם התנגדו והתעקשו ולבסוף הצליחו.

מחנה סרד - מחנה עבודה בסלובקיה בו היו חלק מהחברים. חלקם עבדו שם בנגריה, למעשה שם התחיל המפעל המקומי לנגרות שהיום נקרא "רהיטי שמרת הזורע". החברים ועוד כמה היו במחתרת, הם הבריחו נשק למחנה וברחו אל הפרטיזנים. חלק ניכר מוותיקי שמרת היו פרטיזנים. לכן ומכאן יש חשיבות עצומה לטכס יום השואה בשמרת. בטכסים הראשונים התרכזו בעיקר בגבורה. אחר כך נכנסה מסורת בה בכל ערב כזה אחד הוותיקים מספר את סיפורו האישי. (רחל בן דוד הייתה במשלוח הנשים הראשון לאושוויץ. היא אחת משתיים ששרדו מתוך אלף. הייתה שלוש וחצי שנים באושוויץ).

אמת המים - השנה היא שנת המאתיים של האמה. יש ניסיון להרים פרויקט משותף לכמה גופים. ההובלה על ידי רשות העתיקות. יש כוונה לשיתוף פעילות עם הקהילה. זהו מונומנט שמסמל את הגליל המערבי.

במבט צפונה לכיוון לוחמי הגטאות רואים את המגדל שמנע מאנשים וחיות ללכת על האמה בקטע הגבוה שלה כשהיא עוברת מעל נחל יסף מצפון למגדל האמה נמוכה ביחס לרכס הכורכר ולכן מכוסה בגג, כדי למנוע כניסת לכלוך.

יואב לרר הביא תמונה משנת 1918, תמונה מארכיון הצבא האוסטרלי. בתמונה רואים את קטע האמה

הרפת הגרמנית – הגענו למבנה טמפלרי וזה הזמן לפרוש את השתלשלות האיכלוס בשטחה של שמרת, אם נתמצת: טמפלרים < בוסתן < משפחה ערבית? < שמרת. ובהרחבה:

מבנה הרפת הגרמנית הוא אחד ממספר מבנים טמפירים ששרד בשטח שמרת שנבנו במסגרת "חוות שטול" (400 דונם) בשנת 1906. משפחת שטול הייתה אחת מחמש משפחות שקנו שטחים בגליל המערבי והקימו עליהם חווה, כחלק מגל ההתיישבות השני. החווה הייתה שייכת לזוג מרטין ואלפרידה שטול. מרטין הוא הבן של ארנסט ויליאם שטול שהיה הבעלים של "נשר". אלפרידה תיאודורה אליזבת היא ביתו הצעירה של גוטליב שומאכר - [אדריכל, מהנדס וארכיאולוג, שומאכר תכנן בתים רבים, כולל מבנה היקב בראשון לציון ואכסניה גדולה לצליינים בנצרת. שומאכר עבד בשירות השלטון העות'מאני בתכנון תוואי המסילה דמשק - חיפה של מסילת הרכבת החיג'אזית (רכבת העמק). בנוסף שימש גם כמהנדס העיר עכו. ארכיאולוגיה - בשנת 1885, לורנס אוליפנט שלח את שומאכר, שהיה חבר באגודה הגרמנית לחקר ארץ ישראל, לערוך סקר ארכאולוגי בגולן. הוא היה הראשון שערך סקר מדעי מקיף באזור זה. שומאכר חפר בין השנים 1903-1905. בתל מגידו הוא היה הראשון שחפר בתל זה. עד היום קרויה התעלה שחפר בתל "תעלת שומאכר", הוא חפר גם בלגיון].

בתקופת המנדט גורשו הטמפלרים מהארץ בגלל היותם נתיני ארץ אויב (חלקם הגדול אף הצטרפו למפלגה הנאצית). אדמות חוות שטול נתפסו על ידי ערבים. את הערבים החליפו כאמור אנשי "פדויים". אשר נאלצו, בהוראת ההנהגה המדינית, לפנות את המקום לטובת אנשי שמרת שיועדו להתיישב במקום, גרסה שונה במקצת הציג אריאל הדרי שוויץ, שעל דעת וויץ עדיף שקיבוץ של השומר הצעיר יתמקם בקו ראשון מול הישובים הערבים במעלה הגליל, והפדויים ירדו מערבה לשטח המחנה הבריטי

"סידני סמית" ומאז שמרת יושבים במקום. מאוחר יותר התעורר גם ויכוח בנושא חלוקת הקרקעות בין בוסתן לשמרת.

בדיוק בימים אלה עלתה הרפת הגרמנית לדיון בקיבוץ שמרת -- האם לשמר את המבנה או לא. הוחלט לוותר והבית יהרס. בעברו שימש המבנה כמחסן למטעים ואח"כ כפאב. היום הוא נטוש ומתפורר.

ספורט – מאפיין בולט נוסף שהיה בשמרת הוא הספורט. בימים שלפני הקמות האולמות ואיצטדיוני הספורט שמרת הייתה מאושיות הספורט האזורי -- כבר בשנת 1953 נרשמה שמרת כאגודת ספורט ב"הפועל". בשנת 6-1965 נחפרה הבריכה (נמצאה מערת קבורה ביזנטית). אבל בלי ספק השיא של הספורט בשמרת, שיא עם תהודה לאומית הוא הכדורעף. בשנות החמישים השישים והשבעים נבחרת ישראל הורכבה ממעופפי "השומר הצעיר" (עין שמר, עין המפרץ, כפר מסריק ועוד). בתחילת 1967 עלתה שמרת על מפת העולם. זה קרה ביום שישי 27.1.1967 כאשר אלופת צ'כוסלובקיה – הכוכב האדום פראג – (שבאה לארץ לשלושה משחקים) הגיעה לאצטדיון המקומי בשמרת למשחק השלישי מול נבחרת ישראל. קהל של 3000 איש חזו במשחק שנערך במגרש הפתוח. יואב סקר את ההתארגנות שהייתה בקיבוץ ובאזור לקראת הארוע. במהלך המשחק ירד גשם חזק, והוא הופסק לכמה דקות. המגרש כיום הוא נקודת הנצחה לסמ"ר שאול להב שנהרג בפיגוע בכביש המנהרות ב-18.11.2003.

משחק הפרידה של מעופפי צ'כיה בכדורעף. קבוצת "הכוכב האדום", ייערן הערב בקיבוץ שמרת. נגד הנבחרת הארצית של הפועל.

כדורעף
משחק בינלאומי
קבוצת "הכוכב האדום", אלופת צ'כוסלובקיה בכדורעף, תקיים הערב ב"8 את המשחק השלישי והאחרון בישראל, כשחתמו בד בקיבוץ שמרת נגד סגל נבחרת "הפועל".

איצטדיון ספורט נחנך בקיבוץ שמרת
איצטדיון ספורט חדש נחנך שלשום בקיבוץ שמרת, בגליל המערבי. האיצטדיון, המיועד למשחקי כדורעף וכדורסל, נחנך במשחק של נבחרת ישראל בכדורסל עם נבחרת צ'כיה. בהקמת האיצטדיון השתתפו קיבוץ שמרת והמועצה האזורית "געתון". באיצטדיון מקום לכ-3,000 איש. בשלבו השני יוכשרו מקומות ישיבה על מדרונותיו המדוושאים.

משחק בינלאומי נוסף נערך כאן ב 1974 משחק בינלאומי מול מעופפי הנוער של הולנד. ובנוסף יש בשמרת גם מגרש בייסבול שזכה לארח משחק מול נבחרת שגרירות האמריקאית.

ארכיון – בשמרת קוראים למבנה "הבית הגדול", בחלק מהמקורות הכתובים כתוב "בית ארמן" וזהו למעשה המבנה הטמפלרי הגדול שנטר מחוות שטול והיה המקום המרכזי בהיסטוריה שתוארה לעיל.

כאן פגשנו את שושי שרק לאחרונה לקחה על עצמה את הטיפול בארכיון. בקומה התחתונה בבית שני חדרים – כרכיה/ארכיון ובית ראשונים (מוזאון עם תערוכה נוסטלגית של חפצים מתחילת הדרך, כולל תמונות), בקומה השנייה משמשת כבית מגורים. כאן שמענו מעמיחי גבע כמה מסיפורי המקום:

האם היה גם פילוג בקיבוץ הארצי – בשנות החמישים נראה שהתחיל להתפתח פילוג כזה בתוך השומר הצעיר -- פילוג סנה. ראשי התנועה עברו משוב אחד לשני ודרשו לזרוק את תומכי סנה. בשמרת היו 4 כאלו. באספה עם ראשי השומר הצעיר עמדו חברי שמרת אל מול ההוראה והמעשה התנועתי ולא הסכימו לזרוק חברים, מתוך האמירה שכולנו משפחה אחת.

מזרונים מול בריכה – רוב חברי שמרת הכניסו את כספי השילומים לקופה הכללית. כאשר התאסף כסף, החליטו פרנסי המקום שאפשר להשקיע גם באיכות החיים של החברים. הייתה הצעה לקנות לכל החברים מזרונים חדשים במקום אלו מהקש ומעשב -ים. ממול הייתה גם הצעה לחפור בריכת שחייה. הוחלט להמשיך לישון על מזרונות קש ועשב-ים. הבריכה נחפרה.

אהרון דב – אהרון נהרג עוד בדרך לארץ על אניית המעפילים "תיאודור הרצל". הוא נהרג, במאבק ההשתלטות של הבריטים על האנייה, מירי של חייל אנגלי. אהרון היה אוד מוצל, אחרון למשפחתו שנספתה כולה בשואה.

אלון טמים וחנן ברקוביץ – את המצבות שלהם פגשנו בבית הקברות, שם הם קבורים האחד לצד השני. הם היו חברים. כנהוג בקיבוצים היו חתונות משותפות של כמה זוגות. אלון וחנן התחתנו ביחד בשנת 1972. חנן נהרג במלחמת יום הכיפורים. אלון נהרג בתאונת המטוס בג'בל הילאל ב 1975.

סימון בגדים בשמות – בתחילה כל הבגדים בקיבוץ היו שייכים לכולם. כל אחד מסר את החבילה שלו לכביסה וקיבל חבילה אחרת. לימים נוצר הצורך בבגדים אישיים. בקיבוצים נוצר נוהג של סימון הבגד במספר אישי. בתחילה רקום ובהמשך עם פצ' שהודבק לבגד עם מכונה בחום. בשמרת לא רצו עוד מספרים, היה להם מספיק מהעבר הקודר. לכן החליטו לשים שמות על הבגדים. אבל היו שמות פרטיים מקבילים – כמה יעקובים, כמה יצחקים וכו'. והוחלט לרקום על הבגדים שם מלא, פרטי ומשפחה, גם כשצריך היה לסמן את התחתונים...

יוסף כהן – בפינות ההנצחה בשמרת מונצח יוסף כהן שנהרג בשיירת יחיעם. בשיירת יחיעם היה עוד יוסף כהן, מעין המפרץ. הוא היה במשוריין הראשון שהגיע ליחיעם המנותקת. להוריו הודיעו שהוא נהרג והם התחילו לשבת עליו שבעה. לאחר כמה ימים הוא הצליח להתקשר הביתה ולהודיע שהוא חי.

אבל, -- לאחר הסיור נדלקו אצלנו הנורות האדומות וכל ההתרעות התחילו לצפצף, - באנדרטת ההנצחה באתר שיירת יחיעם לא מופיע השם יוסף כהן ברשימת הנופלים. גם ברשימת השמות המלאה שבידינו, ובידי אריק תיבון מהיחידה לאיתור נעדרים בצה"ל, לא מופיע חלל בשם זה, ואין גם מצבה כזו בבית הקברות בנהריה ???! והרי יוסף כהן מעין המפרץ סיפר כל השנים על עוד יוסף כהן שהיה בשיירה, יוסף אחר שנהרג.

